

Radboud University

Bachelor thesis

The use of interactional fallacies in Facebook reactions on an opinion of a man
in favor of a woman

Bachelorscriptie

Verschillen in online reacties op een uitgesproken standpunt van een man en een
vrouw vergeleken op het punt van interactionele drogredenen

Balou de Joode
S4549929
b.dejoode@student.ru.nl
06-43004983
Radboud Universiteit Nijmegen
Bachelorscriptie LET-CIWB351
Herman Giesbers

Inhoudsopgave

1. Samenvatting	3
2. Inleiding	4
3. Theoretisch kader	5
3.1 Public Sphere en de opkomst van CMC	5
3.2 Argumentatie in discussies	6
3.3 Interactionele drogredenen	7
3.4 Mannelijke en vrouwelijke opiniemakers	8
3.5 Onderzoeksvraag	10
4. Methode	10
4.1 Materiaal	10
4.2 Procedure	12
4.3 Statistische toetsing	14
5. Resultaten	14
6. Conclusie en discussie	17
6.1 Conclusie	17
6.2 Discussie	18
7. Literatuurlijst	20
8. Bijlagen	22
8.1 Bijlage 1: reacties op Martijn Katan	22
8.2 Bijlage 2: reacties op Rosanne Hertzberger	27
8.3 Bijlage 3: Verklaring geen fraude en plagiaat	35
8.4 Bijlage 4: Beoordelingsformulier	36

1. Samenvatting

Discussies zijn tijdloos en spelen dan ook al zo lang als we ons kunnen herinneren een rol in de samenleving. Door de komst van het internet en de sociale media is het tegenwoordig mogelijk om berichten en artikelen online te plaatsen, waardoor er ook hier interessante discussies kunnen ontstaan. Omdat het internet een informele omgeving is, wordt er hier regelmatig fout geargumenteed en worden drogredenen ingezet om het gelijk te behalen. Schellens (2013) deed reeds onderzoek naar online internetdiscussies, waarbij hij meerdere drogredenen tegenkwam en Lehtonen (2013) vond het opvallend dat er in onlinediscussies negatiever op vrouwen dan op mannen gereageerd wordt. Om erachter te komen of er middels interactionele drogredenen online negatiever over vrouwen dan over mannen gesproken wordt, is er in de huidige studie onderzocht wat de verschillen in online reacties op een uitgesproken standpunt van een man en een vrouw vergeleken op het punt van interactionele drogredenen zijn. Er is nog geen onderzoek gedaan naar foutieve argumentatie in online reacties en het verschil tussen man en vrouw, waardoor dit onderzoek bij kan dragen aan de kennis binnen de argumentatieleer.

Voor dit corpusonderzoek zijn de Facebookreacties op twee artikelen uit de Volkskrant bestudeerd, waarin een mannelijke en vrouwelijke opiniemaker een soortgelijke mening aannamen. Uit het onderzoek is gebleken dat er in bijna de helft van de reacties gebruik wordt gemaakt van een interactionele drogreden, waarbij *ad hominem* – direct en *ad hominem* – indirect veruit het vaakst voorkomen. De gevonden drogredenen kwamen bij zowel de mannelijke als bij de vrouwelijke opinie bijna uitsluitend bij negatieve reacties voor. Verder is er geen verschil gevonden in het gebruik van drogredenen tussen de mannelijke en vrouwelijke opiniemaker in dit corpusonderzoek.

1. Inleiding

Het internet wordt steeds vaker gebruikt als plaats voor het publieke debat. Waar men vroeger nog genoodzaakt was om bij elkaar te komen in koffiehuisen of salons, kan men nu van achter zijn of haar computer deelnemen aan duizenden discussies die online plaatsvinden. Het is tegenwoordig vanzelfsprekend dat we onze mening kunnen uiten en dat we online met andere geïnteresseerden kunnen discussiëren over allerlei onderwerpen. De onlinewereld is een deel van ons leven geworden. Er kunnen reacties op artikelen geplaatst worden via krantenwebsites, maar ook via sociale media, zoals Facebook en Twitter. De sociale media maken het niet alleen mogelijk om reacties op artikelen te plaatsen, maar bieden ook de mogelijkheid om op reacties van anderen te reageren, waardoor er vaak interessante discussies tussen de gebruikers van het web ontstaan.

Kranten, die eerder alleen op papier te lezen waren, hebben ook een ontwikkeling ondergaan en kunnen sinds de 21ste eeuw ook online gelezen worden. Het bezoek aan de websites van kranten is de laatste jaren enorm gestegen. Ter illustratie; het jaarlijks aantal bezoekers van krantenwebsites steeg van 4.8 miljoen in 2007 naar 6.9 miljoen in 2012 en dit is in de afgelopen jaren alleen maar toegenomen (Bakker, 2013). Het publieke debat heeft zich ook naar deze krantenwebsites verplaatst. Er kunnen reacties op krantenartikelen gegeven worden, waardoor de mening van het publiek, over de standpunten die in de artikelen ingenomen worden, duidelijk wordt.

De mogelijkheid om via websites en sociale media te discussiëren, kent natuurlijk niet alleen maar voordelen. Men gaat vaak tekeer en meningen van anderen worden vaak bekritiseerd. Regelmatig worden de regels voor een goede discussie hierbij overtreden en wordt er veelvuldig gebruik gemaakt van drogredenen. Soms wordt bijvoorbeeld de persoon achter het artikel aangevallen, in plaats van de mening van de opiniemaker. Vaak zijn het interactionele drogredenen die de toon van een debat kunnen verhogen en de spanning tussen de discussianten op kunnen voeren (Schellens, 2013).

Uit een Fins onderzoek naar de online reacties op een vrouwelijke opiniemaker is gebleken dat er vooral negatief over haar gesproken werd. De onderzoekers concludeerden dat er in hun onderzoek vaak negatief over vrouwen gesproken wordt in online reacties en suggereerden dat bij vrouwen en etnische minderheden vaker haat en misbruik voorkomt dan bij blanke mannen (Lehtonen, 2013). Om te kijken of er werkelijk sprake is van een negatievere houding tegenover de mening van vrouwen is er in deze studie gekeken of er een verschil is in

reacties op een uitgesproken standpunt van een man en vrouw, vergeleken op het punt van interactionele drogredenen.

2. Theoretisch kader

2.1 Public Sphere en de opkomst van CMC

Wetenschappers die eerder onderzoek naar online discussies gedaan hebben, nemen vaak het in 1962, door Jürgen Habermas ontwikkelde begrip *public sphere* als uitgangspunt en ideaalbeeld. Het concept van de *public sphere* is ontwikkeld na de opkomst van de koffiehuisen in Engeland, de tafelgezelschappen in Duitsland en de salons in Frankrijk. Hier vonden discussies plaats tussen burgers zonder macht of ingrijpen van de overheid of de politiek. De *public sphere* kan gezien worden als een domein in het sociale leven van de mens waar individuen de mogelijkheid hebben om vrij te praten en te discussiëren over problemen, waardoor de publieke opinie gevormd en beïnvloed kan worden (Reurings, 2007).

Belangrijk bij deze vroegere discussies was dat status geen rol speelde, dat alle problemen waar men mee zat besproken konden worden en dat iedereen deel kon nemen aan de discussie. Door rationeel en kritisch met elkaar te debatteren werd er geprobeerd een gezamenlijke mening te vormen die vervolgens als de publieke opinie gezien werd (Downey & Fenton, 2003).

Tegenwoordig zien discussies er heel anders uit dan vroeger. Eerst kwam er de gedrukte media, maar tegelijk met de snelle ontwikkeling van informatie- en communicatietechnieken is ook de interesse in *computer-mediated communication* (CMC) gestegen. Deze term duidt de communicatie tussen mensen via twee of meer elektronische apparaten aan (Simpson, 2002). Door deze ontwikkeling is de plaats van het debat, dat lang geleden plaatsvond in de eerdergenoemde koffiehuisen, salons en tafelgezelschappen verplaatst naar een online-omgeving, waar men kan reageren op de opinies van publieke intellectuelen. Tussen de koffiehuisen en de online-omgeving zitten natuurlijk ook nog de gedrukte media.

In het meest ideale geval zouden online discussies ook als deze *public spheres* dienen, maar hier zijn veel verschillende meningen over te vinden (Habermas, 2006). Meerdere wetenschappers beweren dat het begrip van Habermas in onze moderne samenleving niet opgaat of dat het begrip tekortkomingen kent. Dahlberg stelt in zijn studie naar *computer-mediated communication* en de *public sphere* dat de uitbreiding van de *public sphere* naar de onlinewereld tegengewerkt wordt door meerdere obstakels. Er is een gebrek aan het luisteren naar anderen met respect en er is slechts minimale toewijding om verschillen in een discussie

te overbruggen (Dahlberg, 2001). Maar ligt dat niet luisteren dan per se aan de techniek? Dat lijkt me nou ook weer sterk.

Daarnaast stelt Boeder (2005) dat er drie condities van de *public sphere* aan te wijzen zijn, die in tijden van nieuwe media verdwenen zijn. De eerste door Boeder genoemde verandering is dat een online discussie niet meer plaatsgebonden is. Via het internet kan iedereen met elkaar communiceren en het is niet meer, zoals vroeger, nodig om elkaar in het echt te ontmoeten. Men kan van achter zijn of haar laptop bijdragen aan een discussie tussen individuen uit de hele wereld. De tweede ontwikkeling is dat er *sub-spheres* ontstaan. Vroeger was er één groot debat en hier werden alle onderwerpen besproken. De discussiemogelijkheden op het internet zijn echter vele malen groter. Bijna elke krant heeft wel een eigen website waarop men kan reageren op artikelen, discussies via Facebook worden steeds populairder en discussiefora en blogs zijn er in overvloed. Hierdoor is het grote debat dus verdwenen en zijn er talrijke kleine groepjes ontstaan. Men reageert namelijk alleen op het artikel of de mening waar men iets over te zeggen heeft en geïnteresseerd in is. Ten derde verdwijnt volgens Boeder de sterke scheiding tussen privé en publieke sferen. Vroeger waren deze sferen strikt gescheiden. Tegenwoordig kan iemand bijvoorbeeld ook tijdens zijn werk deelnemen aan een online discussie of de belangen van zijn werk meenemen in een privédiscussie (Boeder, 2005).

2.2 Argumentatie in discussies

Discussies hebben dus een grote verandering ondergaan in de loop der jaren, maar wat gelijk is gebleven, is dat argumentatie een belangrijk onderdeel van de discussie vormt. Argumenten worden gegeven wanneer we anderen willen overtuigen van ons eigen standpunt, wat in een discussie het geval is (Van Eemeren, & Snoeck Henkemans, 2011). Soms willen mensen in een discussie zo graag winnen, dat ze er alles aan doen om gelijk te krijgen. Men probeert zich dan vaak toch nog aan de regels te houden, maar doet er alles aan om het winnende argument te hebben. Dit fenomeen wordt ook wel strategisch manoeuvreren genoemd. Als men hierbij kiest voor het argument dat de meeste effectiviteit oplevert, maar binnen de grenzen van redelijkheid blijft, is er sprake van succesvol strategisch manoeuvreren. Indien de grens van redelijkheid met het aanhalen van het desbetreffende argument geschonden wordt, is er sprake van een drogreden (Van Eemeren, & Houtlosser, 2006).

Om te weten hoe argumentatie eruit hoort te zien en aan welke regels men zich moet houden, hebben Van Eemeren en Snoeck Henkemans (2011) een ideaalmodel voor argumentatie opgesteld. Voor een goed verloop van een kritische discussie moet men zich aan

tien noodzakelijke voorwaarden, oftewel regels houden. De tien regels zijn de vrijheidsregel, de verdedigingsplichtregel, de standpuntregel, de relevantieregel, de verzwegen-argumentregel, de uitgangspuntregel, de geldigheidsregel, de argumentatieschemaregel, de afsluitingsregel en de taalgebruiksregel. Als een van deze regels geschonden wordt, is er sprake van de eerdergenoemde drogreden. Dit is een zet die geen bijdrage levert aan het oplossen van het meningsverschil. Het verraderlijke van een drogreden is dat het niet altijd duidelijk is dat er een regel overtreden wordt en er dus sprake is van een drogreden (Van Eemeren, & Snoeck Henkemans, 2011; Verhoeven & Schellens, 2008).

2.3 Interactionele drogredenen

Schellens (2013) noemt de drogredenen die de interactionele verhoudingen in een discussie op scherp zetten, interactionele drogredenen. Ze verhogen de spanning tussen de deelnemers aan een discussie en zorgen voor een verhoogde toon in een debat. Interactionele drogredenen zijn de drogreden van de stroman en de drie varianten van de drogreden ad hominem. Schellens (2013) heeft onderzoek gedaan naar interactionele drogredenen in onder andere internetdiscussies en hieruit is gebleken dat het gebruik van ad hominem - direct veruit het vaakst voorkwam. In zijn corpusonderzoek maakte deze drogredenen meer dan de helft van het aantal drogredenen uit. Hij stelt dat de drogreden tu quoque misschien iets te geavanceerd is voor internetdiscussies, maar deze maakt toch 25% van het totaal gebruik van drogredenen in zijn onderzoek uit. De drogreden die het minst vaak voorkomt in zijn onderzoek is ad hominem – indirect (Schellens, 2013).

De genoemde interactionele drogredenen komen voor bij schending van de vrijheidsregel en de standpuntregel. Deze regels en bijbehorende drogredenen die in het huidige onderzoek centraal staan, zullen hieronder nader toegelicht worden.

De eerste regel is de vrijheidsregel: “de discussianten mogen elkaar niet beletten standpunten of twijfel naar voren te brengen” (Van Eemeren, & Snoeck Henkemans, 2011). Deze regel houdt in dat de deelnemers aan een discussie elkaar er niet van mogen weerhouden om standpunten en argumenten te uiten of aan de te kaak stellen. Als deze regel geschonden wordt, blijven sommige kanten van een discussiepunt onbelicht en kan het probleem niet optimaal opgelost worden. Schending van de vrijheidsregel kan naast dreigementen en morele chantage ook op een andere manier voorkomen. Als de spreker neergezet wordt als een dom, onbetrouwbaar of bevoordeeld persoon, dan wordt er voorkomen dat hij zijn mening kan uiten. Het recht om deel te nemen aan de discussie vervalt in dit geval voor de spreker. De

bijbehorende drogreden is de ad hominem. De drogreden ad hominem is een persoonlijke aanval, waarbij er geen aanval op de inhoud van iemands standpunt gedaan wordt, maar er op de persoon zelf gespeeld wordt (Van Eemeren, & Snoeck Henkemans, 2011). Deze drogreden bestaat uit drie varianten.

De eerste variant van de drogreden ad hominem is de directe persoonlijke aanval. Deze variant wordt ook wel de abusive-variant genoemd. Er wordt een aanval gedaan op de spreker die een bepaald standpunt inneemt in plaats van op het standpunt zelf. Een voorbeeld van een directe persoonlijke aanval is: “Ach het is Klaas maar die het zegt, dus het is toch onzin.”

De tweede variant is de indirecte persoonlijke aanval. Deze variant wordt ook wel de circumstantial-variant genoemd. Bij de indirecte persoonlijke aanval wordt er getwijfeld aan de motieven waarom de spreker deze mening heeft. Er wordt ervanuit gegaan dat de spreker verborgen belangen heeft. Een voorbeeld van een indirecte persoonlijke aanval is: “Met die gratis goodiebags wil die mevrouw natuurlijk alleen maar extra stemmen winnen.”

De derde en laatste variant van ad hominem is tu quoque. Bij deze drogreden wordt de spreker ervan beschuldigd dat hij zichzelf tegenspreekt of iets anders doet dan wat hij zegt. De achterliggende gedachte is, dat als iemand niet consequent is, hij of zij ook geen gelijk kan hebben (Van Eemeren, & Snoeck Henkemans, 2011; Schellens, 2013). Een voorbeeld van tu quoque is: “Patrick kan wel zeggen dat er meer gekocht moet worden bij groenteboeren, maar zelf haalt hij zijn groenten ook in de supermarkt.”

De volgende regel die besproken wordt is de standpuntregel. Deze regel houdt in dat een aanval op een standpunt van de spreker geen aanval mag zijn op een standpunt dat helemaal niet naar voren is gebracht. Het standpunt van de spreker kan bijvoorbeeld verdraaid worden of er kan beweerd worden dat de spreker een ander standpunt heeft dan eigenlijk het geval is. Wordt deze regel geschonden, dan is er sprake van de drogreden van de stroman (Van Eemeren, & Snoeck Henkemans, 2011).

2.4 Mannelijke en vrouwelijke opiniemakers

Naast het onderzoek van Schellens zijn er nog meer onderzoeken gedaan naar online reacties op uitgesproken standpunten en hier kwamen af en toe opvallende zaken naar boven. Lehtonen bekeek bij twee kranten de onlinereacties op een uitgesproken standpunt van Sofi Oksanen, de derde meest invloedrijke vrouw van Finland. Deze reacties zijn verschenen naar aanleiding van een twee krantenartikelen, waarin Oksanen de werkwijze van een politieke Finse partij met die van Nazi Duitsland vergelijkt. Het grootste deel van de reacties waren negatief, zowel op de

mening van Oksanen als op Oksanen zelf. Lehtonen verwacht dat dit vaker voorkomt in online discussies en dat vrouwen vaker het slachtoffer zijn van negatieve reacties dan mannen (Lehtonen, 2013).

Dit verschil tussen mannen en vrouwen in discussies was al te zien in tijden van de eerdergenoemde *public sphere*. In tijden van de *public sphere* werd het debat democratisch genoemd, terwijl er eigenlijk alleen maar mannen, die zowel rationeel als vermogend waren, deel mochten nemen. Vrouwen, kinderen en laagopgeleiden mochten niet deelnemen aan deze discussies (Downey, & Fenton, 2003). In de loop der jaren is er veel veranderd, maar ook op het internet wordt niet iedereen gelijk behandeld, waardoor men ook wel eens van de *internet gender gap* spreekt. Eén element van de *internet gender gap*, intimidatie, is ook toepasbaar op Nederland. Vrouwen in het bijzonder zijn het doelwit van online intimidatie en geweld op verschillende online platformen (World Wide Web Foundation, 2015).

Uit een studie die uitgevoerd is in negen ontwikkelingslanden is gebleken dat vrouwen 52% minder vaak hun uitgesproken meningen online uiten dan mannen. Ongeveer negen van de tien respondenten in dit onderzoek, ongeacht het geslacht, vinden dat alle mensen het recht moeten hebben om hun mening over betwiste onderwerpen vrij te moeten kunnen uiten, zonder hiervoor gestraft of beledigd te worden. Door de komst van het internet is het debat wel democratischer geworden en de helft van de ondervraagde vrouwen in het onderzoek van World Wide Web Foundation (2015) vindt dat het internet het voor vrouwen veiliger heeft gemaakt om hun mening te uiten. Enerzijds wordt het internet dus een veiligere plek voor meningsuiting, maar anderzijds komt er een grote druk in tegengestelde richting, want door de onderzoekers van de eerdergenoemde Finse studie wordt er namelijk verwacht dat er vaker persoonlijker en negatiever gereageerd wordt op vrouwen dan op mannen. Bovendien wordt er in dit onderzoek geconcludeerd dat een stereotypisch publieke intellectueel een oudere man met een academische achtergrond is, terwijl vrouwen minder vaak als publieke intellectuelen worden gezien (Lehtonen, 2013).

Echter, er is nog geen onderzoek gedaan waar de onlinereacties op een uitgesproken mening van een vrouw vergeleken worden met een vergelijkbare mening van een man. Aangezien vrouwen dus vaker het doelwit zijn van online intimidatie en geweld, is het interessant om te kijken of dit patroon terug te zien is bij onlinediscussies, waar zowel de meningen van mannen als vrouwen bekritiseerd kunnen worden.

2.5 Onderzoeksvraag

De genoemde interactionele drogredenen kunnen de toon in een discussie verhogen en de verhoudingen tussen de discussianten op scherp zetten. Als we deze informatie in verband brengen met het feit dat vrouwen niet als typische publieke intellectuelen worden gezien en dat zij vaker dan mannen online beledigd worden, dan is het interessant om te kijken of er anders gereageerd wordt op een man dan op een vrouw als hij of zij een bericht plaatst met hierin een uitgesproken mening. De reacties op deze berichten zijn middels een corpusonderzoek geanalyseerd op het punt van de interactionele drogredenen, wat leidt tot de volgende onderzoeksvraag:

Wat zijn de verschillen in online reacties op een uitgesproken standpunt van een man en een vrouw vergeleken op het punt van interactionele drogredenen?

Deze hoofdvraag is gekozen, omdat het naast interessante inzichten met betrekking tot de verschillen tussen reacties op mannen en vrouwen, ook bijdraagt aan onze kennis over het gebruik van argumentatie in de realiteit in vergelijking met de genoemde ideaaltypische modellen over argumentatie. Tot dusver is er nog niet gekeken naar een verschil in foutieve argumentatie in reacties op een uitgesproken mening van een vrouw ten opzichte van een uitgesproken mening van een man. Door dit onderzoek zal de argumentatietheorie dus verdiept kunnen worden.

3. Methode

3.1 Materiaal

Om de verschillen in reacties op een uitgesproken mening van een man en een vrouw in een online discussie te analyseren, is er gebruik gemaakt van twee onlineartikelen, die op de sociale mediasite Facebook gedeeld zijn. Het eerste artikel dat voor dit corpusonderzoek gekozen is, heet ‘Biologe: ‘E-nummers zijn de best geteste, veiligste stofjes die je binnen kunt krijgen.’’ (Mudde, 2017) en beschrijft de mening van Rosanne Hertzberger (vrouwelijke opiniemaker) met betrekking tot E-nummers. Het tweede geanalyseerde artikel heet “Groenten, verwacht er niet te veel van” (Van Dinther, 2016) en bestaat uit een interview met Martijn Katan (mannelijke opiniemaker), die eveneens uitspraken doet die tegen wetenschappelijke voedingsadviezen ingaan. Hertzberger beweert dat E-nummers goede stoffen zijn en in het

gekozen artikel beweert ze dat het beter is om magnetronmaaltijden te eten, dan om zelf met verse ingrediënten te koken. In het andere artikel rekt Katan af met mythes die er bestaan over bijvoorbeeld suiker, fruit en groenten. Aangezien men altijd heeft geleerd dat groenten, fruit en verse producten gezond zijn en E-nummers en magnetronmaaltijden slecht, gaan beide artikelen tegen de algemene voedingsvoorschriften in, waardoor deze twee artikelen voor deze corpusstudie goed vergelijkbaar zijn. De gekozen artikelen zijn niet door Hertzberger en Katan geschreven, maar door twee schrijvers die hun mening verwoorden. Dit is geen probleem voor het huidige onderzoek, omdat de mening van de schrijvers niet in het onderzoek voorkomen. De artikelen bevatten interviews met Hertzberger en Katan en enkel hun mening wordt besproken.

Voeding is tegenwoordig een erg populair onderwerp en er zijn veel uitgesproken standpunten over te vormen. Dat er veel discussie mogelijk is over dit onderwerp is ook te zien aan het hoge aantal geplaatste reacties onder de gekozen artikelen. Er is specifiek voor deze twee meningen gekozen, omdat Katan en Hertzberger redelijk bekende wetenschappers zijn, die verstand hebben van voeding en onlangs hun uitgesproken mening hierover geuit hebben. Bovendien hebben ze beide onlangs een boek over hun visie op voeding geschreven. Om deze reden kunnen Katan en Hertzberger in dit corpus met elkaar vergeleken worden.

De artikelen over de mening van Hertzberger en Katan zijn beide verschenen in de Volkskrant. Op de website van de Volkskrant zelf is het niet mogelijk om reacties te plaatsen onder een artikel, maar aangezien deze krant een actief Facebookaccount heeft, kunnen middels dit kanaal wel reacties op de artikelen van de krant gegeven worden. Op de artikelen van Hertzberger en Katan zijn respectievelijk 1067 en 361 reacties geplaatst en deze reacties vormen de onderzoekseenheden van deze studie.

In dit onderzoek is gekozen voor een selecte steekproef. Alleen de eerste 60 reacties op beide artikelen zullen meegenomen worden in de analyse. Er is gekozen om 60 reacties te analyseren en niet om alle reacties te bekijken, omdat het patroon van het gebruik in drogredenen na dit aantal ook al zichtbaar is. De eerste reacties op de gekozen artikelen zijn bovendien bepalend voor het verloop van de discussie, omdat hier het vaakst op gereageerd werd. Deze reacties staan dus ook bovenaan en worden door de meeste mensen gelezen.

3.2 Procedure

Om de reacties objectief en systematisch te onderzoeken is er een codeertabel opgesteld. In totaal zijn er met behulp van IBM SPSS Statistics 120 reacties geanalyseerd aan de hand van vier variabelen en elf items. Om de betrouwbaarheid van het onderzoek te waarborgen, zijn alle 120 reacties door zowel de onderzoeker als door een tweede codeur onafhankelijk van elkaar gecodeerd. Doormiddel van Cohen's Kappa is de interbeoordelaarscoëfficiënt berekend. Hierna zijn de coderingen die niet overeenstemden door de twee codeurs met elkaar vergeleken en is er een besluit genomen over de definitieve codering. Deze definitieve codering is voor de verdere analyses gebruikt.

De vier verschillende variabelen en bijbehorende items zijn in onderstaande tabel weergegeven en zullen nader verklaard worden. Bovendien is er ruimte overgelaten voor overige zaken.

Tabel 1. Codeertabel

	Artikel Katan (man)	Artikel Hertzberger (vrouw)
Reactieniveau		
	Opiniemaker	
	Andere deelnemer	
Overeenstemming		
	Eens met de opiniemaker	
	Neutraal tegenover de opiniemaker	
	Oneens met de opiniemaker	
Gebruik van één of meerdere drogredenen		
	ad hominem – directe aanval	
	ad hominem – indirecte aanval	
	ad hominem – tu quoque	
	stroman	
Overig		
	Andere interactionele drogredenen	
	Opvallende zaken	

De eerste variabele is het reactieniveau (nominaal meetniveau) en omvat de vraag aan wie de reactie gericht is. De reactie kan ten eerste gericht zijn aan de opiniemaker, in dit geval Rosanne Hertzberger of Martijn Katan. De reactie kan daarnaast ook gericht zijn aan een andere deelnemer die meedoet aan de discussie of aan de auteur van het artikel zelf. De twee artikelen zijn namelijk niet door de opiniemakers zelf geschreven, maar hun mening is door anderen verwoord. Indien een reactie een drogreden bevat, die gericht is aan een deelnemer of aan de auteur van het artikel, dan wordt deze niet meegenomen in het verdere onderzoek. Er wordt namelijk alleen onderzocht of er verschillend gereageerd wordt op Hertzberger dan wel op Katan en dus niet op anderen. Reacties die niet gericht zijn aan de opiniemaker, maar waarvan de inhoud wel duidelijk gericht is aan de opiniemaker, zijn wel meegenomen in het onderzoek. De reacties waarvan de inhoud niet aan de opiniemaker gericht zijn, zijn in dit onderzoek niet meegenomen en voorafgaand aan het onderzoek eruit gefilterd. De variabele 'Reactieniveau' is Gecodeerd met '1=opiniemaker' en '2=deelnemer/auteur'. De interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van de variabele 'Reactieniveau' was goed: $k = .928, p < 1.00$

De tweede variabele is 'Overeenstemming' (nominaal meetniveau). Hiermee wordt bedoeld of de schrijver van de reactie het eens of oneens met de mening van de opiniemaker is. Bovendien kon er voor het antwoord 'neutraal' gekozen worden, aangezien iemand niet altijd voor of tegen een standpunt hoeft te zijn en ook een reactie kan plaatsen zonder oordeel. De variabele 'Overeenstemming' is gecodeerd met '1=eens', '2=neutraal' en '3=oneens'. De interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van de variabele 'Overeenstemming' was goed: $k = .825, p < .001$

Vervolgens is er gekeken naar het gebruik van drogredenen. Hierbij was er de keuze uit de eerdergenoemde drogredenen: ad hominem – direct, ad hominem – indirect, ad hominem – tu quoque en stroman. Elk item werd gecodeerd met '0=afwezig' of '1=aanwezig'.

De interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van de variabele 'ad hominem - direct' was goed: $k = .907, p < .001$

De interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van de variabele 'ad hominem- indirect' was goed: $k = .951, p < .001$

De interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van de variabele 'tu quoque' was goed: $k = 1.00, p < .001$

De interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van de variabele 'stroman' was goed: $k = 1.00, p < .001$

Tenslotte is er nog ruimte overgelaten voor opvallende zaken (nominaal meetniveau) en eventuele interactionele drogredenen (nominaal meetniveau) die niet behandeld zijn door Schellens. Dit waren twee open vragen, waarbij de codeurs aan konden geven wat hen opgevallen is en of ze andere interactionele drogredenen gevonden hebben.

3.3 Statistische toetsing

De resultaten van de analyse zijn weergegeven in frequentietabellen. Hieruit is op te maken aan wie de reacties gericht zijn, of er overeenstemming met de mening van de opiniemaker was en of de reacties een drogreden bevatten en zo ja, welke. Daarnaast zijn er Chi-kwadraat testen uitgevoerd om te kijken of er verbanden bestonden tussen de gender van de opiniemaker en het reactieniveau/gebruik in drogredenen. Tenslotte is er een vergelijking gemaakt met andere bacheloronderzoeken naar verschillen in het gebruik van interactionele drogredenen in onlinereacties.

4. Resultaten

In de 60 geanalyseerde reacties op het artikel over Martijn Katan, waren 7 reacties gericht aan een andere deelnemer aan de discussie of de auteur en 53 aan Katan zelf. In de reacties onder het artikel over Rosanne Hertzberger, waren 10 reacties gericht aan een andere deelnemer aan de discussie of de auteur en 50 aan Hertzberger zelf. In deze paar reacties die niet gericht zijn aan de opiniemakers, gaat het wel inhoudelijk over de opiniemaker.

De absolute en relatieve getallen van de variabele ‘Reactieniveau’ zijn in tabel 2 te lezen.

Tabel 2 . Absolute en relatieve (in % tussen haakjes) getallen met betrekking tot het reactieniveau van de reacties op het standpunt van Hertzberger en Katan

	Man n=60	Vrouw n=60	Totaal n=120
Opiniemaker	53 (88.3)	50 (83.3)	103 (85.8)
Deelnemer/auteur	7 (11.7)	10 (16.7)	17 (14.2)
Totaal	60 (100)	60 (100)	120 (100)

Zowel bij het artikel over de mening van Hertzberger als bij het artikel over Katan, waren de schrijvers van 42 reacties het niet met de opiniemaker eens. 7 personen hadden een neutrale houding tegenover de mening van Katan en 11 personen waren het met hem eens. 8 personen

hadden een neutrale houding tegenover Hertzberger en 10 personen waren het met haar eens. In de reacties die niet specifiek aan de opiniemakers gericht waren, werd wel duidelijk een mening hiertegenover geuit. Om te onderzoeken of er een verband is tussen de variabele ‘Gender’ en de variabele ‘Overeenstemming’, is er een Chi-kwadraat test uitgevoerd. Uit de χ^2 -toets tussen ‘Gender’ en ‘Overeenstemming’ bleek geen verband tussen beide variabelen te bestaan ($\chi^2(2) = .114, p = .944$). In frequentietabel twee zijn de absolute en relatieve waarden met betrekking tot de overeenstemming te zien.

Tabel 3. Absolute en relatieve (in % tussen haakjes) getallen met betrekking tot de overeenstemming van de reacties op het standpunt van Hertzberger en Katan

	Man n=60	Vrouw n=60	Totaal n=120
Eens	11 (18.3)	10 (16.7)	21 (17.5)
Neutraal	7 (11.7)	8 (13.3)	15 (12.5)
Oneens	42 (70)	42 (70)	84 (70.0)
Totaal	60 (100)	60 (100)	120 (100)

In een kwart van de reacties op Katan en in twintig procent van de reacties van Hertzberger kwam de drogreden ad hominem – direct voor. De directe persoonlijke aanvallen liepen uiteen van ‘gekkie’ en ‘dit mens is geestelijk gestoord’ bij Hertzberger tot ‘raar warrig mannetje’ en ‘wat een lul’ bij Katan. De drogreden ad hominem – indirect kwam in 11 reacties op Katan en in 15 reacties op Hertzberger naar voren. De meeste gevonden indirecte persoonlijke aanvallen kwamen zowel bij de mannelijke opiniemaker als bij de vrouwelijke opiniemaker op hetzelfde neer. Meestal werd er namelijk beweerd dat de opiniemaker verborgen belangen had en zijn of haar boek wilde verkopen of door bijvoorbeeld Unilever gesponsord werd. In de reacties op het artikel over de mening van Hertzberger zijn de drogreden ad hominem – tu quoque en stroman niet gevonden. De drogreden ad hominem – tu quoque is één keer gevonden in de reacties op het artikel over Katan, namelijk: ‘Het leuke is dat ik weet dat 'ie zelf thuis roomboter gebruikt’. De drogreden stroman is drie keer gevonden, waaronder ‘Dus slagroom is bijna even gezond als knoflook dat antioxidanten bevat en dus zelfs kankerverwekkend kan zijn en hart en vaatziekten kan veroorzaken als ik dit artikel moet geloven?’, waarbij de mening van Katan wordt verdraaid. Bij de overige interactionele drogredenen is alleen de ‘valse vergelijking’ genoemd. Deze kwam één keer voor bij Katan en twee keer bij Hertzberger. De valse

vergelijkingen die gebruikt werden, waren onder andere ‘dit is net zoals Trump’ en ‘ooit was asbest ook een mooi spul om te gebruiken’.

In tabel vier zijn de absolute en relatieve waarden met betrekking tot de drogredenen weergegeven.

Tabel 4. Absolute en relatieve (in % tussen haakjes) getallen met betrekking tot het gebruik van drogredenen in de reacties op het standpunt van Hertzberger en Katan

	Man n=60	Vrouw n=60	Totaal n=120
ad hominem - direct	15 (48.4)	12 (20)	27 (45*)
ad hominem - indirect	11 (35.5)	15 (25)	26 (43.3)
ad hominem - tu quoque	1 (3.2)	0 (0.0)	1 (1.7)
stroman	3 (9.7)	0 (0.0)	3 (5.0)
valse vergelijking	1 (3.2)	2 (3.3)	3 (5.0)
Totaal	31 (100)	29 (100)	60 (100)

In totaal zijn er in de reacties op het artikel over Katan 31 drogredenen en in de reacties op het artikel over Hertzberger 29 drogredenen gevonden, wat neer komt op een totaal van 60 drogredenen. In de reacties op Katan kwamen deze drogredenen uit 26 verschillende reacties, wat betekent dat er in vijf gevallen twee drogredenen in één reactie werd gebruikt. In de reacties op Hertzberger kwamen de drogredenen uit 27 verschillende reacties, wat betekent dat er maar één keer een dubbele drogreden gegeven is in een reactie. In totaal werd er in 43.3% van alle onderzochte reacties op de opinie van Katan en in 45% van alle onderzochte reacties op de mening van Hertzberger één of meerdere drogredenen gebruikt. Als de reacties op beide artikelen samengenomen worden, zijn er in totaal 53 reacties waarbij het gebruik van drogredenen voorkomt, wat neerkomt op 44.17%.

Om te onderzoeken of er een verband is tussen gender en de gebruikte drogredenen, zijn er meerdere Chi-kwadraattesten uitgevoerd.

Uit de χ^2 -toets tussen Gender en de drogreden ‘ad hominem – direct’ bleek geen verband tussen beide variabelen te bestaan ($\chi^2 (1) = .430, p = .512$).

Uit de χ^2 -toets tussen Gender en de drogreden ‘ad hominem – indirect’ bleek geen verband tussen beide variabelen te bestaan ($\chi^2 (1) = .786, p = .375$).

Uit de χ^2 -toets tussen Gender en de drogrede 'ad hominem – tu quoque' bleek geen verband tussen beide variabelen te bestaan ($\chi^2 (1) = 1.008, p = .315$).

Uit de χ^2 -toets tussen Gender en de drogrede 'stroman' bleek geen verband tussen beide variabelen te bestaan ($\chi^2 (1) = 3.077, p = .079$).

Uit de χ^2 -toets tussen Gender en de drogrede 'valse vergelijking' bleek geen verband tussen beide variabelen te bestaan ($\chi^2 (1) = .342, p = .559$).

Om te onderzoeken of er een verband bestond tussen 'Gender' en 'Gebruik van drogrede' is er een extra variabele aangemaakt, waarin genoteerd is of er in een bepaalde reactie wel of niet gebruik gemaakt is van een drogrede (ongeacht hoeveel). Uit de χ^2 -toets tussen Gender en 'Gebruik van drogrede' bleek geen verband tussen beide variabelen te bestaan ($\chi^2 (1) = .034, p = .854$).

Om te onderzoeken of er met het gebruik van de drogrede daadwerkelijk negatief gesproken werd over de opiniemakers is er nog een Chi-kwadraat test uitgevoerd. De variabele 'Overeenstemming' is nominaal. De categorieën 'eens met de opiniemaker', 'neutraal tegenover de opiniemaker' en 'oneens met de opiniemaker' zijn namelijk allemaal zonder rangorde, dus nominaal bekeken. Uit de χ^2 -toets tussen 'Overeenstemming' en 'Gebruik van drogrede' bleek er een verband tussen beide variabelen te bestaan ($\chi^2 (2) = 35.884, p < .001$). Indien men het in de reactie niet eens was met de opiniemaker, werd er meer gebruik van drogrede gemaakt dan wanneer men het eens was met de opiniemaker of wanneer men neutraal tegenover de opiniemaker stond. Er werd slechts één keer gebruik gemaakt van een drogrede bij een neutrale reactie en geen enkele keer bij een positieve reactie.

6. Conclusie en discussie

6.1 Conclusie

Als er naar de twee geanalyseerde discussies gekeken wordt, valt het meteen op dat er veelvuldig gebruikt wordt gemaakt van drogrede. Zoals uit de resultaten gebleken is, wordt er bij 57 van de 120 reacties gebruikt gemaakt van drogrede. De veruit meest voorkomende drogrede waren de directe en indirecte vorm van ad hominem. Deze kwamen in totaal respectievelijk 27 en 26 keer voor.

Als er gekeken wordt naar het reactieniveau van de 60 reacties bij beide opiniemakers, dan is het aantal reacties gericht aan de opiniemaker bij zowel man als vrouw ongeveer gelijk. Dit is ook terug te zien bij de variabele 'Overeenstemming'. In 42 van de 60 reacties op het

artikel van zowel Katan als van Hertzberger, waren de deelnemers het niet met de opiniemaker eens. Aangezien er uit de Chi-kwadraat test tussen ‘Overeenstemming’ en ‘Gebruik van drogredenen’ is gebleken dat drogredenen bijna alleen maar in negatieve reacties voorkomen, maakt dit de twee artikelen goed vergelijkbaar.

In de reacties op het artikel over Katan zijn in totaal 31 drogredenen gevonden. Dit zijn er twee meer dan in de reacties op het artikel over Hertzberger. *ad hominem* – direct werd bij de mannelijke mening drie keer vaker gebruikt dan bij de vrouwelijke, maar hier is geen significant verschil gevonden. *ad hominem* – indirect werd daarentegen vier keer vaker bij de vrouwelijke mening gevonden, maar ook hier valt niet veel over te concluderen, aangezien er geen significant effect opgetreden is. Er kan dus gesteld worden dat er op het gebied van interactionele drogredenen geen significant verschil is in online reacties op de artikelen over Hertzberger en Katan.

Als er tenslotte nog gekeken wordt naar de andere bacheloronderzoeken met dezelfde hoofdvraag, is er geen eenduidig antwoord of patroon in het gebruik van drogredenen te vinden. In het ene onderzoek wordt geconcludeerd dat er meer drogredenen bij vrouwen gebruikt worden, terwijl bij het andere onderzoek de mannen vaker het slachtoffer zijn.

6.2 Discussie

Het eerste opvallende punt van het uitgevoerde onderzoek is, zoals vermeld, dat er veelvuldig gebruik gemaakt wordt van de directe en indirecte persoonlijke aanval. Het zou kunnen dat dit komt, doordat beide opiniemakers schokkende uitspraken over voeding doen, waardoor het publiek zijn eigen voedingskeuzes wil verdedigen en de mening van de opiniemaker niet wil geloven. Door de persoonlijke aanval te gebruiken, wordt de mening van de opiniemaker op deze manier afgezwakt.

In het eerder besproken onderzoek van Schellens kwam naar voren dat de drogreden *ad hominem* – direct het vaakst gebruikt werd. In zijn onderzoek was meer dan de helft van alle gebruikte drogredenen de directe persoonlijke aanval en in het huidige onderzoek was dit bijna de helft, wat dus aardig met elkaar overeenkomt. Schellens vond de drogreden *ad hominem* – *tu quoque* ook vaak, wat in dit onderzoek niet het geval is. Schellens stelde zelf al dat deze drogreden misschien te geavanceerd voor internetdiscussies is en dat is in het huidige onderzoek terug te zien. Dit verschil kan ook opgetreden zijn, omdat in deze studie gebruik gemaakt is van de sociale mediasite Facebook en in het onderzoek van Schellens van krantenwebsites. Op Facebook wordt er mogelijk toch sneller en makkelijker gereageerd en is de argumentatie vaak

minder geavanceerd. Een ander verschil met het onderzoek van Schellens is dat in het huidige onderzoek de indirecte persoonlijke aanval erg vaak gebruikt wordt. Dit verschil is mogelijk te verklaren, omdat er in het onderzoek van Schellens geen specifieke mannelijke en vrouwelijke opiniemakers zijn gekozen en zijn corpus uit losse verzamelingen van reacties bestond. In het huidige onderzoek zijn er veel indirecte persoonlijke aanvallen gebruikt op Hertzberger en Katan, omdat zij volgens de schrijvers van de reacties verborgen belangen hebben.

Het volgende opvallende punt is dat er geen onderscheid gevonden is in het gebruik van interactionele drogredenen tussen man en vrouw. Het onderzoek van Lehtonen suggereerde dat er negatiever op vrouwen gereageerd zou worden dan op mannen, maar dit is in het huidige onderzoek niet teruggevonden. Dit kan komen, doordat er in het huidige onderzoek naar twee ongeveer gelijke meningen van een man en vrouw is gekeken. In het onderzoek van Lehtonen werd alleen een vrouwelijke opiniemaker geanalyseerd en op haar mening waren veel negatieve reacties geplaatst. Echter, er is in het Finse onderzoek niet gekeken of er evenveel haat voorkwam in de reacties op ongeveer hetzelfde standpunt van een man (Lehtonen, 2013). Uit het huidige onderzoek is dus inderdaad gebleken dat er negatief gereageerd wordt op een vrouwelijke opiniemaker, aangezien er veel drogredenen worden gebruikt, maar dit is ook terug te zien bij de mannelijke opiniemaker.

De eerste en grootste beperking van dit onderzoek is de omvang. Als er uitspraken gedaan willen worden over drogredenen in reacties op meningen van mannen en vrouwen, kan er niet naar slechts twee artikelen gekeken worden. Bij de twee geanalyseerde artikelen lagen de gebruikte drogredenen bij mannen en vrouwen gelijk, maar dit kan bij ander onderwerp heel anders zijn. Het tegenspreken van voorgeschreven voedingsadviezen is maar een heel klein voorbeeld van alle mogelijke discussies die er online plaatsvinden en dit is in veel kringen een zwaarbeladen onderwerp. Bovendien kunnen de gevonden resultaten ook te maken hebben met de opiniemakers. Het kan bijvoorbeeld zo zijn dat het publiek al een negatief beeld had van de twee gekozen opiniemakers in dit onderzoek, voordat de artikelen over hun mening geplaatst werden. Op deze manier wordt er eerder negatief op hun mening gereageerd, wat de resultaten met betrekking tot de hoofdvraag van dit onderzoek beïnvloed kan hebben.

Daarnaast zal er naar meer media gekeken moeten worden, om iets over online reacties te kunnen zeggen. Facebook is misschien wel het grootste online sociale mediaplatform waarop gediscussieerd wordt, maar op bijvoorbeeld Instagram en Twitter vinden ook talloze discussies plaats.

7. Literatuurlijst

- Bakker, P. (2013). 30 jaar kranten in Nederland: consolidatie en monopolievorming. *De Mediamonitor. Mediabedrijven en mediamarkten 2012-2013*, 103-124.
- Boeder, P. (2005). Habermas' heritage: The future of the public sphere in the network society. *First Monday*, 10(9), 50-53.
- Dahlberg, L. (2001). The Internet and democratic discourse: Exploring the prospects of online deliberative forums extending the public sphere. *Information, Communication & Society*, 4(4), 615-633.
- Dinther, M. van, (2016). 'Groenten: verwacht er niet te veel van'. Geraadpleegd op 19 april 2018, van <http://www.volkskrant.nl/wetenschap/-groenten-verwacht-er-niet-te-veel-van~a4287577/>
- Downey, J., & Fenton, N. (2003). New media, counter publicity and the public sphere. *New Media & Society*, 5(2), 185-202.
- Eemeren, F. H. van, & Houtlosser, P. (2006). Strategic maneuvering: A synthetic recapitulation. *Argumentation*, 20(4), 381-392.
- Eemeren, F. H. van, & Snoeck Henkemans, A. F. (2011). *Argumentatie: Inleiding in het analyseren, beoordelen en houden van betogen* (vierde druk). Groningen: Martinus Nijhoff.
- Habermas, J. (2006). Political communication in media society: Does democracy still enjoy an epistemic dimension? The impact of normative theory on empirical research. *Communication theory*, 16(4), 411-426.
- Lehtonen, S. (2013). "Listen girl. Hitler is dead." – Reception of a female public intellectual on Finnish online discussion forums. *Tilburg Papers in Culture Studies*, 46.
- Mudde, T. (2017). *Biologe: 'E-nummers zijn de best geteste, veiligste stoffjes die je binnen kunt krijgen'*. Geraadpleegd op 19 april, van https://www.volkskrant.nl/koken-en-eten/zelf-koken-slecht-voor-portemonnee-planeet-en-emancipatie~a4483751/?utm_source=facebook&utm_medium=social&utm_campaign=shared%20content&utm_content=paid&hash=7d37f7288083481e169b6c811722f9dbca72bbf8
- Reurings, B. (2007). *Publieke opinies in online discussies* (Masterthese). Reflectie op de beroepspraktijk. Faculteit der Letteren, Universiteit Utrecht, Utrecht.
- Schellens, P. J. (2013). De toon van het debat-Een stilistisch en argumentatief perspectief. *Tijdschrift voor Taalbeheersing*, 35(2), 105-127.

- Simpson, J. (2002). Computer-Mediated Communication. *ELT journal*, 56(4), 414-15.
- Verhoeven, G., & Schellens, P. J. (2008). *Argumentatieanalyse. Tekstanalyse. Methoden en toepassingen*, 119-161.
- World Wide Web Foundation (2015). *Women's rights online: Translating acces into empowerment*. Geraadpleegd op 17 maart 2018, van <http://webfoundation.org/docs/2015/10/womens-rights-online21102015.pdf>

8.1 Bijlage 1: reacties op Martijn Katan (mannelijke opiniemaker)

1. [Hetty Bakker](#) Hahaha voedselwetenschapper en Martijn Katan past niet in 1 zin. Zijn leerstoel wordt gesponsord door Unilever. Dan hoeft je weinig wetenschap te verwachten of te bezitten.

Geen verschil tussen suiker uit een zakje en suiker uit een sinaasappel. In je mond niet nee, en in de reactie van je hersenen ook niet, maar dan komt het: in de sinaasappel zitten ook vezels die zorgen dat je lichaam en bloedsuikerspiegel en insuline even anders reageren dan op de suiker op het zakje. Maar goed, ik denk dat Martijn Katan dat allemaal verteld heeft maar dat de journalist dat vergat op te schrijven.

En nee, je krijgt geen ziektes van alle E nummers, maar van een aantal wel!

Fructose vanuit fruit is niet ongezond zolang het ín het fruit zit! Echter als je het isoleert en in een ander artikel stopt dan kan het wél schadelijk zijn!

Heel suggestief artikel is dit. Erg kort door de bocht geschreven en jammer dat het voorwaarheid zal worden aangenomen.

2. [Bep Kohlen](#) ja..ja...deze goede man zegt ook dat biologisch brood ongezond is omdat het bereid is met zeezout waar dus weer geen jodium in zit, als hij iets verder nadenkt weet hij ook dat een mens niet alleen brood naar binnen werkt maar genoeg andere voedingsmiddelen waar méér dan genoeg gewoon zout in is verwerkt, typische uitspraak van een wetenschapper...focussen op een onderwerp!
3. [Patrick Vandendriessche](#) Voor de duidelijkheid : M Katan : Sinds februari 2011 ben ik met emeritaat, d.w.z. met pensioen. Ik blijf actief als onderzoeker bij de Vrije Universiteit (VU), alleen komt mijn inkomen nu van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (ABP).

Tot 1 februari 2011 had ik een voltijds aanstelling bij de Vrije Universiteit. Die aanstelling werd betaald uit een subsidie van de Koninklijke Nederlandse Akademie voor Wetenschappen (KNAW).

Tussen 1986 en 2001 heeft de universiteit waar ik werkte (Wageningen, en sinds 2006 de VU) subsidies of materialen voor mijn onderzoek ontvangen van Unilever, Nestlé, de Nederlandse Zuivel Organisatie, Campina BV, Friesland Foods, Lipid Nutrition, de Europese koffie-industrie en de International Olive Oil Council. De uitkomsten van mijn onderzoek werden en worden altijd gepubliceerd; ik doe geen vertrouwelijk onderzoek.

Tussen 2004 en 2007 heb ik jaarlijks deelgenomen aan een wetenschappelijke congres georganiseerd door Nestlé in Lausanne waarbij Nestlé ook mijn hotel en ticket betaalde.

Ik heb geen betaalde nevenfuncties, ik geef geen betaalde adviezen, en ik accepteer privé geen geld of gunsten van firma's of organisaties op het gebied van levensmiddelen, dranken, voeding of gezondheid (vroeger wel: zie Truffels in Monte Carlo).

Ik bezit geen aandelen, opties etc. in ondernemingen die voedingsmiddelen, dranken of geneesmiddelen maken of verkopen.

Ik word wel betaald voor mijn columns en soms voor publicaties in een wetenschappelijk boek of tijdschrift. De opbrengst van mijn boek "Wat is nu gezond" gaat 50/50 naar mijn onderzoek en naar mijzelf.

4. [Agnete Zuidervaart](#) Sigaretten zijn heel gezond. Het is geen groente en er zit absoluut geen suiker in! En ze worden niet gesponsord door de voedselindustrie!

Er zijn zo ontiegelijk veel hypes over wat nu gezond is en wat niet. Ze wisselen ook nog per land en per tijd. Eten is bijna een soort religie geworden!

5. **Andreas Claessen** Controversieel en relativierend zijn de uitspraken. Natuurlijk weet iedereen dat teveel suiker slecht is voor de gezondheid, ook vd suikers in fruit. Suiker blijft suiker en het maakt je dik, is slecht voor de tanden etc. Niet alle e nummers zijn slecht en soms zijn het natuurlijke kleurstoffen. Maar er zijn ook gevaarlijke waar sommige mensen ziek v worden. Ik denk dat hij de voedselhypes relativeert, maar meer een evenwichtig voedingspatroon voorstelt. Een appel ipv een mars zegt al genoeg. Maar ook dat we de weg kwijt zijn in de voedselproductie, in hoog gemoderniseerde fabrieken die zakjes en pakjes met inhoud produceren. Misschien een beetje door zijn controversiële uitspraken heen kijken?
6. **Adrienne Hensen** Vette steekpenningen maken dat hij het allemaal af doet als onzin!!! De chemische industrie maakt je ziek en de farmaceutische industrie maakt je een verslaafde van 'genees'middelen!!! KASSA dus...
7. **Bauke Hofman** Lachen hier, al die nerds die hun studiegenootje menen te moeten verdedigen met hun gezeik over onderzoeken en onderbouwing. En Martijntje lacht zich slap, want heeft via het Old Boys Network weer alle ruimte gehad zijn boek te promoten. Het leuke is dat ik weet dat 'ie zelf thuis roomboter gebruikt
8. **Bernie van Knippenberg** Ook nog een leuke van hem: Biologische voeding is niet voedzamer dan normaal opgekweekte groenten. Oke, heeft hij deels 1 punt maarrrr bij biologische voeding gaat het er ook om; dat je bedankt voor de troep die in gewoon opgekweekte groenten wel zit. Dus bij biologische voeding gaat het er meer om wat er NIET in zit. Stop Monsanto
9. **Ries van der Hout** Katan in z'n eigen woorden;
Tussen 1986 en 2001 heeft de universiteit waar ik werkte (Wageningen, en sinds 2006 de VU) subsidies of materialen voor mijn onderzoek ontvangen van Unilever, Nestlé, de Nederlandse Zuivel Organisatie, Campina BV, Friesland Foods, Lipid Nutrition, de Europese koffie-industrie en de International Olive Oil Council. De uitkomsten van mijn onderzoek werden en worden altijd gepubliceerd; ik doe geen vertrouwelijk onderzoek.
-...."het ontstaan van de mythe zegt Katan: "Veel onderzoek naar alcohol is betaald door de producenten van alcohol. Die hebben meer belang bij studies naar het positieve effect van alcohol op hart- en vaatziekten....
10. **Peter Haima** Dit artikel is geschreven door Mac van Dinther , een culinair verslaggever, pardon? Ik dacht dat dit de wetenschapskatern vd volkskrant was, alsjeblijft laat dit door iemand doen die kritisch kan nadenken en een wetenschappelijke achtergrond heeft. Geen enkele kritische noot over de visie van Martijn Katan , dat we niet teveel van groenten mogen verwachten en dat " fruit is nothing more than a colourful bag of sugar". Ik kan ook vele vooraanstaande wetenschappers citeren die wel geloven dat veel fruit en groente een groot verschil maken op de gezondheid. En dit met grote studies en meta analyses aantonen Bijvb. . Dr. Serban - Schreiber en Dr. Richard Beliveau (vooraanstaande kanker expert en moleculair bioloog). In 2014 bleek uit een grote Engelse studie nog eens dat mensen die veel groente en fruit eten een significant lagere kans hebben om te overlijden aan wat voor ziekte dan ook. Met bovenstaand artikel bewijst de VK ons allemaal en slechte dienst. Journalistiek en megamisser, want als iemand zo' n uitgesproken standpunt heeft, dan moet een goede krant ook een tegengeluid het woord geven. Voor mensen die referenties en bewijzen willen zien voor dat we wel veel mogen verwachten van groente en fruit , zie <https://www.slideshare.net/.../braamhuislezing...>
11. **Trudy van der Helm** Ook wij eten thuis vrij gezond en regelmatig minder gezond, maar probeer mijn kinderen bij te houden dat ze voor een paar koekjes of een bakje chips daar ook iets gezonds tegenover moeten eten.

12. [Jacqueline Grauwen-Joppe](#) Ik wacht nu nog op de geitenwollen sokken Google doctoren om hier boos op te reageren... Maar lekker verhelderend. Gewoon alles met mate, en geniet toch gewoon van het leven!
13. [Marjoke Jarrin-Kueter](#) Heel kort door de bocht zijn de uitspraken, de voedselindustrie maakt heel veel slecht en zo goedkoop mogelijk kant en klare voeding vol gifstoffen. Appels in pakhuizen met gif bewerkt voor de houdbaarheid Die een jaar later nog mooi fris worden verkocht. De multinationals verdienen miljarden. Meneer Katan zal goed verdienen bij Die sponsors, unilever en al Die anderen. Hij houdt ons voor de gek, bah wat laf.
14. [Pablo Hein Pereira Stolle](#) Wat de massamedia ook beweert wat ze van 'deskundigen' voorgekauwd krijgen, trap er niet in de EU en onder TTIP corporatief fascisme wil hier alles genetisch en vergiftigd, het biologische zal onbetaalbaar voor 80% van de mensen worden. En wees ervan overtuigd dat de elite wel heel bewust voor biologisch gaat kiezen. Dat gebeurt nu al. Ga es in een winkel als Gimsel of Marqt je groente kopen, vier maal zo duur. Rusland heeft al het genetisch gemanipuleerde zoi eruit geschopt, MonSatan heeft het nakijken daar. Heeft de intentie om ook het grootste exporteur voor organisch voedsel te worden. Landen zo als Peru die veel exporteren zijn vrijwel 100% biologisch, en dat is juist hun succes. wat deze man wauwelt, laat het ook aan zijn eigen nageslacht vertellen. Geprocedeerd voer zit vol met zouten suiker MSG aspartaam en shit. Het vreet je hersens op en bevordert Alzheimer. Ga het na door te Googelen, en vermijd het totaal onder corporatieve controle Wikipedia. Unilever is een dochteronderneming van Monsanto. Noem het gerust MonSatan. De meest duistere corporatie die er is. Agent Orange is ook onze chemotherapie, dat als je het niet wist.
15. [Rosemarie de Rijk](#) Ik hoorde op de radio een soort van interview met hem. Ik haakte af (nog meer) af toen hij het voedingscentrum als deskundig instituut benoemde. Alhoewel ik het wel met hem eens ben dat er veel mythes zijn.
16. [Solange Wichems](#) 'Dat is ook onze eigen schuld: wij willen minder belasting betalen, daardoor is er minder geld voor onafhankelijk onderzoek' Welke gek wil nou minder belasting betalen?
17. [Thomas Herbers](#) Verwarrend verhaal. Wetenschapper? 'Engel duivel religieus goeroe heilig mythe' Met beladen gechargeerd woordgebruik, zelf "mythes" bedenken en dan doorprikken. Slechte spindoctor. Raar warrig mannetje.
18. [Karin Bakker](#) Toen ik in 1978 naar de introductiedagen Humane Voeding van Wageningen ging, vertelde toenmalig prof Houtvast dat suiker vergif was en waarschijnlijk een verboden voedingsmiddel zou zijn als het toen was uitgevonden.
19. [Sofie Akkerman](#) ook hij ondersteunt mythes, is nog van de oude stempel, sommige uitspreken kloppen, andere niet. zelf naar je lichaam luisteren, die geeft aan waar het behoefte aan heeft, is in het begin lastig maar zal steeds beter gaan succes!!!!
20. [José Hoppenbrouwer](#) Van Unilever! Ba wat een vuile voorstelling van zaken! :(
21. [Trudy van der Helm](#) Flauw, zijn we eindelijk op weg om groenten en fruit en andere gezond eten op 75 procent van ons menu te krijgen, krijgen we dit weer over ons heen: het maakt niet uit. Ik geloof er niks van, maar luister liever naar het verhaal van Oersterk eten, eten zoals onze voorvaders hebben gegeten.
22. [Evert Boesten](#) Voedselwetenschapper, tja. Ik ben voedselervaringsdeskundige en van mening dat hij best wel veel uit zijn nek zwamt.
23. [Joost De Boer](#) Klinische relevantie en wetenschap. Biochemische interactie tussen voedingsstoffen, die chemie is al onduidelijk. Dan nog irt homeostase... Wat willen we eigenlijk weten?
24. [Sammy Freeman](#) Wat een lul. Zeker goed salaris gehad van de voedsel industrie. Hoogleraar of niet. Ze antwoorden op de vragen zijn in mijn ogen heel kortzichtig.
25. [Bernike Pasveer](#) vind 't eind wel slap. je lijf weet niet of suiker van fruit of snoep komt, maar je kunt evenzogoed beter een appel dan een mars eten. waarom dan?

26. [Margriet Stel](#) En zo komt er nooit meer een einde aan alle verwarring rond voedsel. Wat is gezond en wat niet etc Wie geloof je nog???
27. [Linda Jongejan](#) Van pudding, slagroom en ijs word je dik en van groente niet. Zo simpel is het.
28. [Els Emc van Baal](#) dit vind ik nu echt een geweldig stukje mijn weekend en leven kan niet meer stuk!!!!!!!Dank je voor deze publicatie!!!!!!x
29. [Marisa Stoffers](#) De suiker in fruit en in de suikerpot is hetzelfde maar eet toch liever een appel dan een mars?
Wat beweert die man nou eigenlijk?
30. [Annita I. Lageweg](#) De Volkskrant had ooit als leus: Blijf vragen. Beter doen we dat ook ten aanzien van dit artikel.
31. [Sascha Carstens](#) Ja, leuk hoor! Papa vond het maar wat leuk om me dit te vertellen.
32. [Quinten Pellegrom Nathalie](#), naast voedingskundige nu ook een entertainer!
33. [Marjan Smit](#) ik snap hem wel. Hij is een (bio)chemicus. Moleculair gezien is suiker suiker, fructose fructose en glucose glucose. Maar er wordt niet verder gekeken naar wat er binnen fruit nog meer in zit en in suiker ook al komt het van een natuurproduct als bieten niet heeft. Tja hij zijn geloof ik de mijne en ik geloof dat hij ongelijk heeft
34. [Paul Adriaan Jannis Hubregsen](#) Ik hou niet van voedingmadammen met een Pastinaak,want voedingmadammen met een Pastinaak zijn gemeen.
35. [Tamara ter Veen](#) Hij weer. Discutabele man die zijn boek probeert te verkopen.
36. [Civilex Bemilit](#) Dus slagroom is bijna even gezond als knoflook dat antioxidanten bevat en dus zelfs kankerverwekkend kan zijn en hart en vaatziekten kan veroorzaken als ik dit artikel moet geloven?
37. [Argé Nieuwenhuijzen](#) Wat een verademing na idiote voergoeroes als Juglen Zwaan, Vani 'Foodboob' Hari en David 'Advokaatje' Wolfe!
38. [Gerrie Hul Hissink](#) Gewoon eten wat je lekker vind met mate..dood ga je toch vroeg of laat..
39. [Sascha Carstens](#) De reacties op dit artikel zeggen mij eigenlijk al genoeg. Moet je maar eens lezen.
40. [Liesbeth Afrane-Kloosterboer](#) Of het allemaal waar is weet ik ook niet maar veel ervan klinkt als muziek in mijn oren na zoveel overdreven moeilijkdoenerij.
41. [Joost Niesthoven](#) Je kunt beter een appel eten dan een mars.
42. [Albert Meijvogel](#) Hij gaat natuurlijk na zijn pensionering niet zeggen dat zijn hele vakkennis flut is.
43. [Willem van der Veen](#) Katan, verwacht er niet te veel van
44. [Eric Korenblik](#) Katan ?.....verwacht er niet te veel van.
45. [Marianne Kayser](#) Of, af en toe een Mars, en een appel.....
46. [Marijke van der Scheer](#) Heb het ook gelezen vanochtend. O wat knap je daar van op!
47. [ilmie Harts René Wernars](#) Tja en dat in deze krant...zou je beter beeld verwachten
48. [René Wernars](#) gelukkig, een appel is beter dan een Mars.
49. [Wim van Beveren](#) Alweer meer van die stomme onzin.
50. [Rod van Leeuwen](#) Moet de beste man niet met pensioen? [Mark Jensen](#)?
51. [Marten Bouma](#) Een duidelijk stuk in 'kennis link',verhelderend
52. [Antoinette Kuipers](#) Whahaha.. de eerste block heb ik al binnen (@Het Ty)) bij deze post D Tsja. sommige mensen kunnen kritische vragen bij hun sensationele beweringen niet waarderen.
53. [Wim van Beveren](#) Luister niet naar al die (wetenschap) klootzakken, eet wat je wilt, minder stress.
54. [Marianne Kayser](#) Hehe, eindelijk eens klare taal !
55. [Fokke Boorsma](#) Deze man maar niks meer vragen.....

56. [Maurice van Marle](#) Vuile leugenaar

Volledig gesponsord door Unilever.

57. [Jolanda Dekker](#) Wie heeft hem nou weer betaald? Unilever zeker?!

58. [Jos Piefer](#) Die man vertelt volgens mij een hele hoop onzin.

59. [Milja Tamis](#) Blij met deze man!!

60. [Martijn Westdorp](#) Gesponsorde flapdrol

8.2 Bijlage 2: Reacties op Rosanne Hertzberger (vrouwelijke opiniemaker)

1. [Frank Toeset](#) De voedingsmiddelenindustrie heeft ons obesitas gebracht en daar fors aan verdiend. Een biologie die carrière heeft gemaakt bij Nestlé gaat mij niet overtuigen.
2. [Renée Nay](#) Ik vind het bizar dat de stem van mensen die niks hebben gestudeerd en nooit een echt boek lezen tegenwoordig harder klinkt als die van wetenschappers. Ik vind dat dat ook niet mag: je kan niet op je 50e opeens expert zijn, terwijl je je tijd zo anders hebt besteed als mensen die zich uiteindelijk écht expert mogen noemen. Ik hou toch meer van echte dokters, echte deskundigen en echte wetenschappers. Jammer joh.
3. [Wilco Hummel](#) Zo is Dit een charmeoffensief van Unilever? Hoeveel geld zou ze hebben gehad om dit soort onzin te verkopen? Mijn bloed begint al bijna te koken als iemand zulke onwaarheden durft te verspreiden laat staan dat notabene een krant hier volledig schterstaat. Voeding is het beste als het puur is als het niet bewerkt is, e nummers zijn door de EU goedgekeurd maar wie zegt dat de EU het beste met je voorheeft? We worden allemaal genept door de voedingsindustrie onze gezondheid boeit hun helemaal niks. Het gaat allemaal om meer winst maken. Sinds 1990 zijn er vele protesten tegen aspartaam er zijn onafhankelijke onderzoeken die aantonen dat aspartaam moeilijk afbreekbaar is in het lichaam waardoor je ernstige ziektes kan krijgen. Ditzelfde geldt voor mononatriumglutamaat oftewel E621 die verbreken de verbinding tussen je hersens en je maag. Uiteindelijk leid dit tot zenuw schade en smaakverlies. Waarom veranderen fabricanten E621 in verachtelijke pseudoniemen als het goed voor je is ? Waarom word er zo geheimzinnig gedaan en word de waarheid voor ons achter gehouden? Geld. En niet je gezondheid. Overigens de schrijfster van het boekje wat zit er in uw eten was een fanatiek voorvechter tegen de voedingsindustrie, zij is op mysterieuze wijze doodgegaan terwijl ze vol levenslust was "zelfmoord" de waarheid zoek je zelf uit!
4. [Josef van der Veer](#) Eindelijk a voice of reason tussen al deze zelfbenoemde 'experts' met hun 'meningen' en 'onderzoeken' van een Wordpress-blog en oproepen om 'wakker te worden'. Ouderwets koken is leuker, gezelliger en meestal lekkerder, maar niet per definitie gezonder.
5. [Lex Groot](#) 'We weten al vijftig jaar wat gezond eten is. Niet te veel snacken, veel groente en fruit eten. De rest is allemaal geneuzel in de marge.'
Ik mag haar wel.
6. [Clara ten Berge](#) Wat een onzin, iemand die onderzoek gedaan heeft bij Nestlé gefinancierd door Bayer gaat ons vertellen dat alle E-nummers en pakjes en zakjes geweldig zijn.. Spelen absoluut geen belangen mee natuurlijk..
Natuurlijk zijn niet alle E-nummers slecht, sommige staan inderdaad gewoon voor citroensap e.d. Maar om kant en klaar maaltijden te vergoddelijken en het zelf koken te verachten gaat wel heel ver hoor. Denk dat de meeste mensen gelukkig wel na kunnen denken en beseffen dat vers eten gewoon lekkerder en gezonder is, en dat je inderdaad ook niet dood gaat van af en toe een blikje cola.
7. [Washant van Dam](#) Geweldig artikel om wat balans in de wereld te brengen. De negatieve reacties zijn wel heel kenmerkend en bestaan vooral uit 'achterdocht' van bedrijven en financiële motieven. Erg versimpelde en maatschappelijk teleurgestelde visie op de wereld.
8. [Hilde Van der Biest](#) Zelf je verse voedsel bereiden kost meer energie dan voorverpakt eten? Dus het verpakken, vervoeren, koel houden en opwarmen vraagt geen energie?
Ik stapte gisteren naar de tuin, sneed de spinazie, kookte ze en at ze op. Dat gééft energie!
Sommige wetenschappers van tegenwoordig zijn niet meer wat ze zouden moeten zijn: wijs.
9. [Thérèse Overweel](#) Haha... wat een onzin een weldenkend mens kan toch wel inzien dat iedere dag kant en klaar spullen niet bijdraagt aan een gezonde levensstijl. Dit zal ze niet geheel zelf naar buiten hebben gebracht gezien haar connectie met de voedselindustrie.

10. **Leo Koren** "Ik geloof simpelweg niet dat de wetenschappers de boel lopen te flessen." Zie je wát er staat?:
 "Ik GELOOF simpelweg niet..."!!!
 Op deze uitspraak halverwege haar betoog is haar overtuiging gebaseerd! Zó ken ik er ook nog wel een paar.....!
11. **Dide Arentsen** Heel simpel wil het niet binnenkrijgen eet het dan niet. Ja blijft er weinig over en sta je iets langer als kwartier in je keuken. Er zijn E nummers waar vraagtekens bij staan maar de meeste zijn in het leven geroepen om het leven makkelijker te maken. Neem verbetermiddelen in brood. Hierdoor is het niet dezelfde dag nog droog. Wil je dit niet bak het dan zelf. Niemand eist jou producten met conserveermiddelen tekopen. Je kunt wel de schuld leggen bij producenten, maar jij hebt de macht om het product wel of niet te kopen/eten.
12. **Edward Rozendaal** Aan haar CV te zien zou ze intelligenter moeten zijn dan dit. Leuk dat ze het e nummer 'citroensap' als voorbeeld gebruikt, maar vreemd dat in dit artikel juist niet over e-nummers wordt gesproken zoals bijv. E621 (Monosodium Glutamaat). Klinkt toch anders dan citroënzuur. Voor alles geldt: Wanneer het commerciële belang voorop staat, verliest het z'n originele doel. (Voeding, Openbaar vervoer, gezondheidszorg).
13. **Iris Groeneveld** Ik weet niet uit mijn hoofd te zeggen wat alle E-nummers zijn, maar ik weet wel dat een heleboel van deze stoffen wij ook gewoon via 'natuurlijke' voeding binnen krijgen. Zo zijn een groot aantal van de 'conserveer E-nummers' gewoon vitamines die oxidatie van het product voorkomen.

Waar komt die angst toch zo vandaan? In de EU gelden er hele strenge regels voor de voedselveiligheid en een stof wordt daarom niet zomaar geclassificeerd als E-nummer. Het moet volkomen veilig zijn beneden een bepaalde concentratie. Want wie de wet van toxiciteit kent, weet dat iedere stof schadelijk kan zijn, mits een bepaalde concentratie wordt overschreden.

14. **Maarten Hartman** "Zelf koken? Slecht voor portemonnee, planeet en emancipatie" dit mens is geestelijk gestoord. 1. Voor je gezin koken is gewoon voor je gezin zorgen, donder op met je feminisme, moet papa soms ook nog koken na een dag werken?. 2. Pasta kan je voor 10 euro maken en met 6 man van eten (magnetron is $6 * 4 = 24$ euro). 3. Magnetron maaltijden zijn allemaal apart verpakt en kost o.a. heel veel plastic 4. het lijkt mij sterk dat je voedsel bestralen in de magnetron nou echt goed voor je kinderen is. Aub boycot de volkskrant
15. **Marcia Buijsman** Al die health-hysterie. Je wordt er niet goed van. We gaan met z'n allen aan de quinoa, gojibessen en lijnzaad. Dan komt het goed. We vergeten alleen dat deze producten in derde wereldlanden hierdoor in de problemen komen. En dat de gojibessen inderdaad veel vitamine c bevat maar ook, voor de mens, giftige stoffen.
 Mensen word eens wakker. Niet iedereen is tegen ons. E-nummers zijn niet per definitie slecht. De meeste zijn noodzakelijk. En ja, alle voedsel is gemanipuleerd. Ook de wortels, tomaten en aardbeien. Alles met mate. Dus ook e-nummers.
16. **Hedwig Adema Witteveen** Puur en onbewerkt eten is gezonder dan bewerkte producten. Dat staat buiten kijf !!
 Dat meer mensen de schellen van de ogen vallen heeft consequenties voor de economie. Dus moeten er mooie praatjes worden gehouden door daarvoor goed betaalde Foodbloggers dat halvarine eigenlijk wel een heel hip product is. En dames die columns schrijven promoten goed betaald E-nummers.
 Magnetronmaaltijden promoten als zijnde gezond, terwijl er de voedingstoffen ver in te zoeken zijn, los nog van de vele "oh zo goede E-nummers" idd.
 Ik moet hier eigenlijk wel om lachen, zo'n pleidooi voor magnetronmaaltijden
17. **Frederik Advokaat** Graag een compleet verhaal met deskundigen op alle vlakken, Volkskrant. De microbiologe zegt dat E-nummers veilig zijn. Prima, daar heeft ze voor doorgeleerd. Haar andere stellingen hoor ik echter liever van iemand anders. Of de

samenstelling van een magnetronmaaltijd een gezond dieet oplevert, is namelijk niet de expertise van een microbioloog maar van een voedingsdeskundige. Water is op zich ook een heel veilige stof, maar als je er te veel van gebruikt, verdrink je.

En welke geleerde zegt er nu eens iets nuttigs over al die verpakkingen van die kant-en-klaarproducten?

Dan tot slot haar opmerkingen over feminisme: daarmee bewijst ze het feminisme geen dienst. Ja, over de wasmachine heeft ze gelijk, maar de man zo diskwalificeren, is onaardig, onhandig en onproductief.

18. **Adri van der Waaij** Voor mij is dit groter dan alleen e-nummers/kant en klaar maaltijden en roept nieuwe vragen op en lijkt in het artikel simpel weggezet. Ik ga even in op het aardappel verhaal. Want 3inderdaad, dat aardappel-kook-verhaal klopt qua energieverbruik, maar die aardappelen leggen een hele weg af, worden verpakt in plastic en zullen verder gekookt moeten worden voor ze gaar op je bord liggen. Tenminste voor zover ik weet kun je alleen voorgekookte aardappelen kopen. Ik ben toch voor die aardappel uit eigen tuin: scheelt een tijdrovend en misschien milieu onvriendelijk bezoek aan de sportschool. Van groente/fruit waar je zelf voor hebt gezorgd gooi je niet zo makkelijk iets weg. Maar iedereen een eigen groentetuin is een utopie, I know. Intussen ga ik voor dichtbij huis, puur en natuurlijk, met de e-nummers die daarbij passen! Wat met liefde bereid is is onweerstaanbaar lekker!
19. **Jelle van den Berg** Laten we het eens omdraaien, waar denken we dat we heengaan zonder de E nummers? "Natuurlijke" producten met dezelfde E nummers worden nu toegevoegd als bijvoorbeeld "gistextract". Is het dan niet beter om gewoon het E nummer te noemen? Werken deze "natuurlijke additieven" net zo goed en zijn deze dan opeens niet schadelijk? En wie gaat dit dan onderzoeken als de hedendaagse wetenschap niet meer te vertrouwen is? Wellicht eens een keer in oplossingen denk dan in problemen.
20. **Lusado Holkenborg** Het is triest, heel erg triest! Over smaakversterkers, zuurteregelaars en andere 'houdbaarheidstroep' heerst helaas nog steeds veel onwetendheid voor de nog slapende medeburgers.

Zelfs de consumentenbond blijven keihard beweren dat smaakversterkers niet schadelijk zijn. Waarschijnlijk zijn zij ook omgekocht. Zelf op onderzoek uitgaan is voorlopig de beste oplossing.

Voordat het werkelijk algemeen geaccepteerd wordt dat smaakversterkers schadelijk zijn voor de gezondheid, zal men naar alle waarschijnlijkheid eerst nog officieel twintig jaar laboratoriumonderzoek moeten doen. En dat is dan weer veel te kostbaar voor de overheid. Je hebt het hier echter wel over mensen!" Laat dit duidelijk zijn: Dat de overheid de bedoeling of de taak heeft mensen te beschermen, is een zorgvuldig in stand gehouden illusie (leugen). Het is nooit de werkelijke functie of bedoeling van overheid geweest. Alleen omdat de meeste mensen geloven dat dit wel zo is, zijn ze verbaasd over het beleid. De werkelijke bedoeling van iedere overheid, is mensen ondergeschikt te houden, zodat ervan ze geprofiteerd kan (blijven) worden. In dat licht, functioneert de overheid dus precies zo als het bedoeld is.

21. **Bart van Ballegooy** Het probleem van obesitas ligt niet in voeding.. het spijt me! Het probleem zit hem in het feit dat we die voeding te veel tussen onze lippen door drukken. Je kan uren lang kijken naar een berg met shitty food en dan word je er nog steeds niet dik van! Het is dus een gedrags probleem en geen eetprobleem. Stop blaming the food!!
22. **Gerard Eggebeen** Mevrouw eet waarschijnlijk al zolang kleffe lauwe magnetron drek dat haar smaakpapillen ernstig zijn aangetast. Wordt waarschijnlijk ziek als ze een een keer VERS voedsel eet.

23. [Hans Dee](#) Ik weet niet voor welke parochie ze preekt. Misschien heeft ze gelijk, misschien niet. Heeft niks met achterdocht te maken, want in t verleden is vaak genoeg gebleken dat uitspraken van wetenschappers een ander doel diende achteraf.
24. [Frank Westenberg](#) Wisten jullie dat de lucht die je ademt ook e nummers bevat? De vitamine c in je sinaasappel is er ook een. Zo veel reacties van bange mensen die zweren bij natuurlijke dingen en klagen dat de bedrijven je willen vergifigen, word eens wakker en doe die aluminium hoed af.
25. [Mischa van Sluis](#) Ik moet zeggen dat de opmerking in de titel geldt voor de meeste nog gebruikte e-nummers.

De rest is tegenwoordig redelijk in de ban, zoals E102, een gele kleurstof die kankerverwekkend bleek te zijn. Die ben ik al jaren niet meer tegengekomen in producten.

26. [Gloria Van Der Fluit](#) Een reden om zelf te koken: nog nooit heeft een kant en klaarmaaltijd een zelfgemaakte maaltijd overtroffen. Lasagne of pasta kant en klaar is soms nog net aan eetbaar. Maar de kant en klare bami is gewoon een belediging voor je smaakpapillen. Kant en klaarmaaltijden zijn er alleen voor echte uitzonderingen dat je niet kan koken. En dan puur omdat je trek hebt. Niet omdat je iets lekker en eetbaars wilt eten.
27. [Annefleur Vervae](#)t Jeetje wat voor reacties een artikel al niet teweeg brengt. Als je geen E-nummers wilt eten, dan eet je ze niet. Prima toch. Al dat schelden dat is nog veel slechter en toxischer dan die E-nummers.
28. [John Rugg](#)e Deze dame draait de boel om: kapitalen zijn uitgegeven voor de ontwikkeling van E-nummers.... Dat is niet natuurlijk. Dat het nu weer moeite en geld kost om die E nummers te vervangen.... Eigen schuld, dikke bult....Krentjebrij volgens Grootmoeders recept; ze kunnen me wat: oma gebruikte geen E nummers
29. [Esmée Duman](#) Hoe het ook zij, ik blijf het walgelijk vinden dat bv luizenbloed gebruikt wordt om een bepaalde kleur aan producten te geven.. ook een E-nummer. En er gaat niets boven puur&onbewerkt voedsel!
30. [Marco Versterre](#) Waarom wordt er niets gezegd over de 600 nummers... de nummers waar hier over gesproken wordt zijn algemeen aanvaard als goed! Beetje voorbereid en kritisch mag een journalist toch wel zijn
31. [Julian Van Eggelen](#) De redevatbare mensen (voorstanders) en de samenzwerings-denkers (tegenstanders) zullen hierdoor niet van mening veranderen. Nu hopen dat de stille meerderheid dit hoort en inziet dat deze vrouw gelijk heeft, zodat dit onderwerp meer momentum krijgt
32. [Joost Kool](#) Ik vind de meeste reacties hier behoorlijk schokkend. Ze getuigen van een kritiekloos geloof in 'natuurlijk' of biologisch voedsel of hoe je het ook noemen wil. Er is een nieuwe kerk op gestaan en de orthodoxe zeloten zijn hier massaal aanwezig. Als het niet zo triest was, zou het lachwekkend zijn. De moderne voedselindustrie en het verbeteren van de grondopbrengsten leveren (en hebben geleverd) een belangrijke bijdrage om alle mensen op aarde te voeden. Of bent u ook allem van de kerk dat er eigenlijk een paar miljard mensen minder moeten zijn? Hoe stelt u dat zich voor? Jullie mogen beginnen met het maken van die keuzes. Met biologisch verbouwen red je de wereld niet. Bah.
33. [Ellen Schreuder](#) Er zijn meer dan 3000 additieven in gebruik, waaronder veel negatieve effecten kunnen hebben op onze gezondheid!
Verdiep je er zelf eens in en schaf een additieven wijzer aan zodat je beter een eigen keus kan bepalen van wat je al dan niet wil consumeren. Wetenschappers die zich over onze voeding hebben gebogen zijn overvloedig. Er zijn veel onderzoeken geweest naar de negatieve gevolgen van het gebruik van veel E nummers in onze voeding. Het is geen hype om kritisch te kijken naar de verwerking van voeding. Het is een noodzaak!
En wat betreft voorverpakte magnetron maaltijden? Ieder weldenkend mens zal toch wel begrijpen dat deze producten qua voedingswaarde het niet halen bij een zelfgemaakte

maaltijd? Behalve dat, zal bij fabrieksmaaltijden nooit inzichtelijk worden hoe de bereiding is geweest en waarbij vaak sprake is van nauwelijks nog bruikbare vitamines in de maaltijden. Ik ben al 40 jaar bewust bezig met het kopen van gezonde voeding. Daar hoort ook biologische voeding bij.

34. [Brigitte Edelman](#) Hoe t ook zij, verse producten en producten met zo weinig mogelijk (chemische) toevoegingen zijn gewoon t gezondst om te eten! Dan kunnen al die E-nummers wel onderzocht en goedgekeurd zijn, maar t lijkt mij nog altijd beter voor t menselijk lichaam om er gewoon zo weinig mogelijk van binnen te krijgen hoor...
35. [Branda L.J. Koornneef](#) dat is niet zo gek: tenslotte verdiend ze hier haar geld mee en kan ze zich gewichtig mee voelen. - en allicht zijn die E-nummers de beste meest geteste stofjes die je kunt krijgen.... zonder die E-tjes puur natuur is nog altijd beter.
36. [Cor Kwakkel](#) Helaas zijn er een hoop gekkies die onzin verkopen over e nummers, zonder enige wetenschappelijke onderbouwing, zoek maar eens naar vetzin e621 een stof die uit zeewier wordt gewonnen en er er voor zorgt dat je minder zout en vet in je gerechten hoeft te stoppen, dit natuurlijke middel is door gekkies onderuit gehaald zonder enig bewijs, puur negatieve publiciteit
37. [Lutijn de Kruijff](#) Wordt hierna een artikel geplaatst over iemand van Shell die mij vertelt dat diesel prima is voor onze aarde? Gevaarlijk, mensen lezen volgens mij vooral wat ze willen lezen (kijk bijv. hoe je FB wall is samengesteld). Niet dat het me uitmaakt hoor, maar natuurlijk wel een beetje naief om dit klakkeloos over te nemen. Nestlé en Bayer
38. [Suzanne Gerbenzon](#) Hmm, dus magnetrons en e nummers zijn goed, en aspertaan goed of niet, want je hebt er maar een half klontje van nodig. De lijst suikerproblemen zal er om hangen . Dit is net zoiets als Trump. Zo bizar dat je zelf wel moet gaan nadenken en in actie komen voor wat goed en echt voelt.
39. [Marco Nierop](#) Wat die e-nummers betreft heeft ze natuurlijk gelijk, maar bij het pleidooi om niet zelf te koken haakte ik af.. wat een onzin. Het grootste argument om zelf te koken wordt maar handig weg gelaten.. Je hebt zelf de volledige controle hoe vet, zout, zoet, gezond, lekker je het maakt! Magnetron maaltijden zijn smerig.. vind ik.
40. [Roy Klein Langenhorst](#) Ooit was asbest ook mooi spul om te gebruiken. Wil niet zeggen dat e nummers toch wel super schadelijk zijn maar de overheid heeft in het verleden wel vaker flinke fouten gemaakt wat betreft overtuigingen.
41. [Ruud Schobbers](#) Waarom heeft gelatine (een "ingredient" geëxtraheerd uit vakenszwoerd & runderbeenderen) geen E-nummer en pectine (een "additief" geëxtraheerd vanuit citrus- of appelschillen) wel een E-nummer (E440)???
- Naar mijn idee beter om alle ingrediënten en additieven een E-nummer te geven (E is veilig) en weer over de inhoud te gaan praten!!!
42. [Arthur Tutein Nolthenius](#) E-nummers zijn verzonnen voor onze veiligheid zodat we weten wat er in ons voedsel zit. Kun je er rekening mee houden. Door deze hetze gaan leveranciers de E nummers niet mee vermelden maar ingewikkelde scheikundige namen. En dan zijn we van de regen in de drup!
43. [Douglas van Raaij](#) Zelf koken is SLECHTER voor de planeet? Waarom? één simpel feit dat in de meeste magnetron maaltijden vlees zit en er geen vega variant is. Vlees is het slechtste wat er is voor de planeet. 1. massaal dieren onnodig vermoorden. (ja je hebt het niet nodig, je kan een ijzer pil nemen). 2. Het is extreem slecht voor het uitstoten van broeikasgassen en de minst efficiënt manier van voedselproductie En 3. Met al dat vlees en vet en ongezonde e nummer maaltijden zakt de gezondheid van het land, en verhoogt het de kans op hart en vaat ziekte's enz enz meer sterfte. Kortom Rosanne Hertzberger : Wie betaald je voor deze onzin?
44. [Arnout Jaspers](#) Wat betreft de gezondheidsaspecten ben ik het helemaal eens met Hertzberger. Maar ik mis wel een belangrijk aspect: de prijs. Kant-en-klaar maaltijden zijn stukken duurder dan zelf ingrediënten kopen en thuis koken. Iemand als Hertzberger kan redeneren: in die paar uur per week dat ik niet in de keuken sta, kan ik nog een column

schrijven waarmee ik weer een paar honderd euro verdien, dus voor mij 'loont' zelf koken niet.

Maar voor brede lagen van de bevolking geldt dit niet.

45. [Willeke Van Donkersgoed](#) Tja, zolang wij troep blijven eten zal onze gezondheid er ook niet beter op worden. Bijzonder vind ik dat roken wordt afgeraden en als levensgevaarlijk wordt beschouwd, wat natuurlijk ook zo is maar er nog steeds geen maatregelen worden genomen tegen de voedselindustrie waar bewerkt voedsel vijand nummer een is. En de grootste vriend van hun is dan weer de farmaceutische industrie. Zolang we de oorzaak van de huidige moderne ziektes niet aanpakken blijven we in een cirkeltje ronddraaien. Mooie documentaire hierover is food matters, een echte eyeopener en daarom vind ik het vette kolder wat deze vrouw beweerd.
46. [Natascha Hemstra](#) Ik heb niks met voedingsgoeroe's, maar krijg wel allergische reacties van bepaalde E-nummers dus veilig of niet, sommige kun je toch echt beter mijden.
47. [Frank Heesbeen](#) Kant en klaar producten worden twee keer bereid, een keer in de fabriek en een keer thuis. Een keer door een multinational die je niet kan controleren die er overigens veel te veel zout in doet. En praat me verder niet over voedselschandalen waar je als consument helemaal geen controle over hebt. Misschien bedoeld deze dame heb goed maar het lijkt mij nepnieuws. Trouwens het zelf koken is ook een bron van creativiteit. Moeten wat dan ook zo maar offeren aan onze gemakzucht?
48. [Toon van Miert](#) Ook grote bedrijven hebben er belang bij dat hun producten een zekere kwaliteit behalen en huren daarom onderzoekers in. Het nadeel: als een bedrijf een mooi product heeft en dit blijkt uit het onderzoek, dan worden de onderzoekers nooit geloofd. Alleen negatieve resultaten zien we als objectief, positieve als subjectief, corrupt en misleidend.
Er is géén complot van duizenden wetenschappers die ons proberen te vergiftigen, toxiciteit lig aan de dosis en niet het product, slangengif is ook "natuurlijk", en lizard people bestaan niet. Zo. Einde discussie?
49. [Pauline Kuiper](#) Wat een onzin! Je hoeft geen bioloog te zijn om te weten dat er weinig kwaliteit van voeding overblijft in de magnetron. En dan eb ik t nog niet eens over aspartaam en MSG wat wetenschappelijk aangetoond verband heeft met o.a. Autisme. Zo iemand kan ik echt niet serieus nemen.
50. [Arthur Ammerlaan](#) Als iedereen eens een paar generaties terug gaat en daarbij kijkt wat de gemiddelde levensverwachting was, hoeveel kinderen er stierven. In ieder groot gezin vielen er wel 1 of twee uit voor ze volwassen waren. Ziekten en epidemieën eisten een tol. Wetenschap zorgde voor medicijnen en vaccins, voedsel werd beter houdbaar. Ook zijn er fouten gemaakt en dat zal ook in de toekomst gaan gebeuren. Hoeveel ouderen zijn er tegenwoordig tot ver in de 80 vitaal en gezond in verhouding tot 50 jaar geleden. Is dat allemaal omdat de wetenschap het in essentie zo slecht met ons voor heeft? Iedereen weet dat een dieet van cola, chips, snoep en junkfood een garantie is voor problemen. En de belangrijkste boodschap van mensen zoals Jamie Olivier is dat mensen een uitgebalanceerd voedingspatroon leren te waarderen. Ik vind Chinees eten heerlijk maar proef onmiddellijk als de kok er veel teveel VeTsin in heeft gegooit. Ik vind een cola light op zijn tijd heerlijk. Maar ik ga er geen twee liter per dag van drinken en dan verbaasd zijn dat ik lichamelijke klachten krijg. Als ik geen tijd heb haal ik een kant en klaar maaltijd maar weet dondersgoed dat het verstandiger is om zelf een maaltijd te maken met verse ingrediënten. Als mensen terug willen aar de oertijd moeten ze dat lekker zelf weten. Maar dan moeten ze ook de daarbij horende levensverwachting op de koop toenemen.
51. [Thea Janssen](#) Dat kanker en welvaart ziekten zo explosief groeit..... dit moet toch ergens door komen. Ik maak en verbouw mijn eigen eten. Eet nauwelijks bewerkt voedsel. Voel me goed..... En betaal me scheel aan zorgkosten. Vind dit systeem goed hoor. Maar een beetje

minder ziekte mag wel. En hoe dan ook ... daar hebben we vaak (niet altijd) toch aardig wat invloed op.

52. **Ben Berendsen** Het lichaam is een chemische fabriek, dat is mij duidelijk. Maar.. als ze in het verleden E102 in ons voedsel hebben gestopt dan waren de wetenschappers, toen ze dit deden, dus niet te vertrouwen. Als ze er jaren later door gedegen onderzoek achter komen, dat deze stof kanker verwekkend is, waarom zou ik dan nu vertrouwen op dat gene wat ze nu in ons eten duwen. Misschien komen ze er later, als te techniek en wetenschap weer meer weten, achter dat ze fout zitten. Nee ik vertrouw ze niet.
53. **Amir O. Schuitemaker** Ik ben geen bioloog, dus ik heb in geen enkel opzicht moeite om de biologe te volgen in haar redentie. Toch veranderd dit vrij weinig, want vaststaand feit blijft dat onbewerkt/onverpakt voedsel per definitie altijd gezonder zijn. Verse groente en fruit evt. aangevuld met 20% vlees & vis is altijd beter dan wat je kan krijgen in de supermarkt.
54. **John Akerman Özgüç** De EU is blijkbaar een god. Als zij, immers geheel belangeloos hebben onderzocht dat iets goed is om in je eten te plempen, dan moet het wel goed zijn. En dan ontdek je die duizenden lobbyisten in Brussel die alles corrumperen in de naam van bedrijfsbelangen. Waaronder deze schrijfster.
55. **George Penders** Als je deze reacties leest, zou je denken dat er deugdelijk onderzoek moet komen in hoeverre onderzoek beïnvloed wordt door financiering. Dan kan je het ook afmeten tegen de perceptie die sommige hebben, want ik denk dat onderzoek vrijwel nauwelijks beïnvloed wordt, maar dat onderzoekers ergens hun financiering vandaan moeten halen, anderen zien dit blijkbaar anders. Toch vertrouw ik op de wetenschap om ook hier een antwoord op te geven.
56. Ook deze mevrouw wil graag haar boek verkopen! Als we allemaal reageren, positief of negatief, is dat gratis reclame!!! Houdt zelf blijkbaar niet van koken. Koken is leuk, creatief en geeft ontspanning! Niet voor niks zijn kookprogramma's zo populair. In kant en klare maaltijden zit heel veel zout. Iedereen moet doen waar hij/zij zich het prettigst bij voelt. Veel kook en bakplezier allemaal!!
57. **Martin de Goede** Eindelijk eens een nuchter verhaal over E-nummers in plaats van de panieklijstjes zoals die in de reactie van Mark Voorhoeve.
58. **Peter Vanderschueren** die staat zeker op de payroll van de voedingsindustrie... wedden? of doet zij mee aan het programma 'dom, dommer, domst'? dus E951 (aspartaam) is dus zo veilig??? en nog andere zoals E621? en E102? en E214? en E433? en E950 en 955? er zijn zeker veilige E-nummers, maar evenzeer veel onveilige!
59. **Esther Hendriks** En haar "onderzoek" wordt toevallig gefinancierd door Bayer?
60. **Mandy Gina Gasolina Wepunt** Wat een bullshit :(
"Maar je kunt niet al het bewerkte voedsel over één kam scheren, net zo min als dat kan bij al het zelfgemaakte voedsel. Homemade hutspot of homemade chocoladetaart: dat maakt nogal uit qua calorieën."
Dit is een argument? Ga vissen meid...

8.3 Bijlage 3: Verklaring geen fraude en plagiaat

Ondergetekende
[Voornaam, achternaam en studentnummer],

.....

Bachelorstudent Communicatie- en Informatiewetenschappen aan de Letterenfaculteit van de Radboud Universiteit Nijmegen, verklaart met ondertekening van dit formulier het volgende:

- a. Ik verklaar hiermee dat ik kennis heb genomen van de facultaire handleiding (www.ru.nl/stip/regels-richtlijnen/fraude-plagiaat), en van artikel 16 “Fraude en plagiaat” in de Onderwijs- en Examenregeling voor de BA-opleiding Communicatie- en Informatiewetenschappen.
- b. Ik verklaar tevens dat ik alleen teksten heb ingeleverd die ik in eigen woorden geschreven heb en dat ik daarin de regels heb toegepast van het citeren, parafraseren en verwijzen volgens het Vademecum Rapporteren.
- c. Ik verklaar hiermee ook dat ik geen teksten heb ingeleverd die ik reeds ingeleverd heb in het kader van de tentaminering van een ander examenonderdeel van deze of een andere opleiding zonder uitdrukkelijke toestemming van mijn scriptiebegeleider.
- d. Ik verklaar dat ik de onderzoeksdata, of mijn onderdeel daarvan, die zijn beschreven in de BA-scriptie daadwerkelijk empirisch heb verkregen en op een wetenschappelijk verantwoordelijke manier heb verwerkt.

Plaats + datum

Handtekening

